Vuoden 2024 luonnontuotteet: lakka, kantarelli ja pihatähtimö.

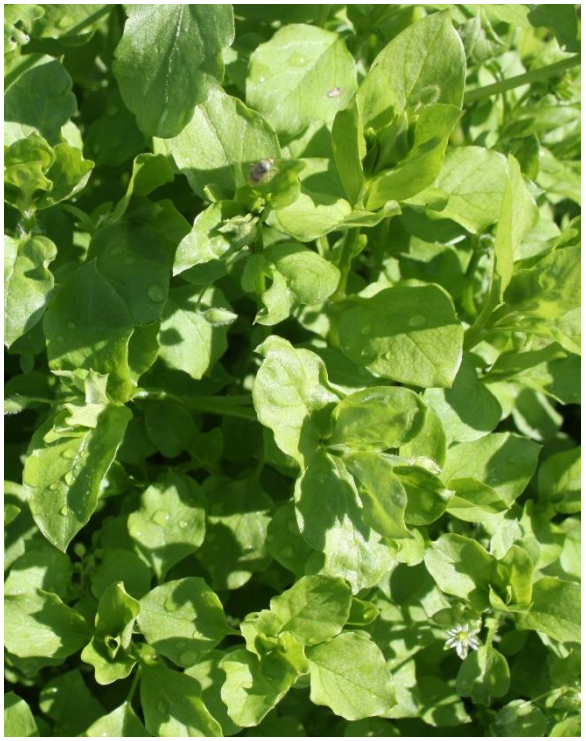

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 169/2024 vp

Asiantuntijakuuleminen 12.11.2024

Birgitta Partanen, Arktiset Aromit ry

Luonnosta Sinulle 19 93 ARKTISET AROMIT www.arktisetaromit.fi

Maa- ja metsätalous-ministeriö

Luonnonmarjakausi 2024 ja näkymät kaudelle 2025

- Kausi 2024 oli erittäin **haastava, raskas ja kallis yrityksille,** yhteenvetoa ja arviointia kaudesta ei vielä ole
- Viranomaiskommunikoinnin puute Suomi-Thaimaa aiheutti kuukauden **viiveen poimijoiden saapumisessa**, lopulta ministeritason keskustelu oli tarpeen
- Viive aiheutti runsaasti ylimääräisiä kuluja ja kauden lyhyys vähensi talteen otetun marjan määrää ja poimijoiden ansioita
- **Poimijoilla** oli **vaikea ymmärtää** työsuhteisuus ja se, että heidän **vapauttaan rajoitetaan –** samaan aikaan poimintaa tapahtui ilman työsuhteen rajoituksia
- **Marjamarkkinat erittäin sekavat:** poimintaa työsuhteessa, marjalain puitteissa, turistiviisumeilla, somekauppaa, harmaata välitystoimintaa…
- **Kauden 2025 sujuvuus varmistettava ajoissa**
- Kausityö on parempi vaihtoehto kuin työntekijän oleskelulupa, mutta siinä on vielä paljon selvitettävää ja haasteita

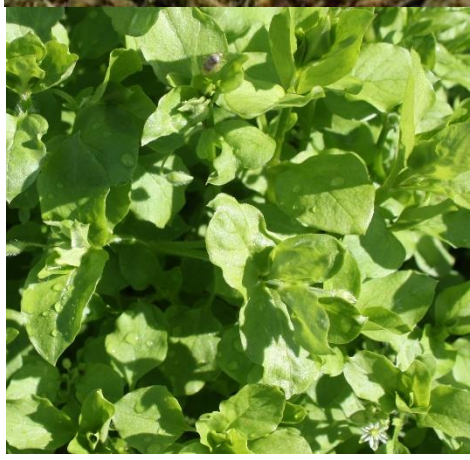

Alan kuuleminen ja toimivien ratkaisujen etsiminen

- Lakiesityksen mukaan *”Ennen selvitystyön aloittamista on järjestetty myös lukuisia tilaisuuksia, joissa marja-alan yritysten kanssa on käyty keskustelua ja heidän näkemyksiään on kuultu. Lisäksi yrityksiä on kuultu myös Pellervon taloustutkimuksen selvityksen valmistelussa ja yrityksiä on tiedotettu molempien selvitysten tuloksista.”*
- Kun kausityömalli pyrittiin saamaan käyttöön jo vuodelle 2023, ei lausuntopyyntöä lakiesityksestä ei saanut yksikään alan yritys eikä Arktiset Aromit ry.
- Vastuuvirkamiesten viestintä on ollut melko yksisuuntaista. Pyynnöistämme huolimatta alan kanssa ei ole käyty rakentavaa keskustelua eikä etsitty vaihtoehtoisia ratkaisuja työsuhdemalliin.
- Sekä oikeuskansleri että Pellervon taloustutkimus pitivät tärkeänä **sidosryhmien riittävää kuulemista**
- **Lakivalmistelu on kuitenkin tehty virkamiestyönä**

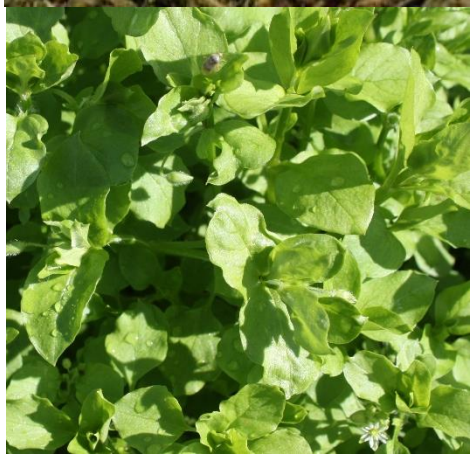

Vaikutukset ja niiden arviointi

- Lakiesityksen perusteluissa mainitaan, etteivät **kustannusvaikutukset julkiselle taloudelle** muutu vuonna 2025, koska vaikutuksia tuli jo vuonna 2024. Näistä vaikutuksista ei ole vielä yhteenvetodataa, mutta ne **ovat olemassa jatkossakin**.
- Lakiesityksessä mainitaan, että ”**Kausityöviisumien** käsittely edustustossa on turistiviisumihakemuksia työläämpää”. Pystytäänkö tähän varautumaan niin, että **käsittely** tapahtuu **ajoissa**? Mitkä ovat käsittelyn kustannusvaikutukset? Entä mahdollisen viiveen?
- Työsuhteen aiheuttamista sivukuluista ja hallinnollisesta taakasta vuodelta 2024 ei ole vielä koottua tietoa. **Kustannuksia suhteessa saatavaan hyötyyn tulee selvittää**. Esimerkiksi tulevaisuudessa maksettavien työeläkemaksujen maksatuksen kustannukset ovat suuremmat kuin niistä saatava hyöty.
- Jo nyt osa yrityksistä lopetti toimintansa. Vaikutus heijastuu myös jatkojalostusteollisuuteen.

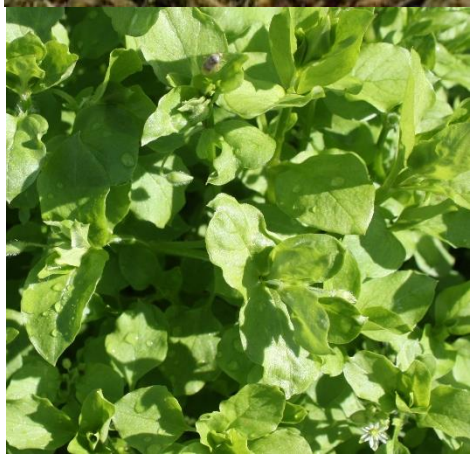

Riskit ja niihin varautuminen

- Poimijoiden tulon viivästyminen tai estyminen puutteellisen **viestinnän Suomen ja Thaimaan viranomaisten välillä** vuoksi
- Poimijoita tulee yhä myös **turistiviisumeilla** ja **viisumivapaista maista omatoimisesti**
- **Luotettavuusarviointien merkitys korostuu** sekavassa tilanteessa ja on määriteltävä ja ohjeistettava, milloin sovelletaan marjalakia
- Lisääntynyt **harmaa välitystoiminta** heikentää yritysten kannattavuutta valvonta on lähes mahdotonta
- Jo esiin tulleiden poimijoiden **huijausrekrytointien** lisääntyminen: poimijoilta peritään maksu kuljetuksen järjestämisestä marjanpoimintaan
- **Ulkomaisten yritysten** kiinnostus kasvaa tulla ottamaan haltuun luonnonmarjanpoimintamme, ilmiö on noussut aiemminkin esiin
- **Jokaisenoikeuksien rajoittaminen** keskusteluun?

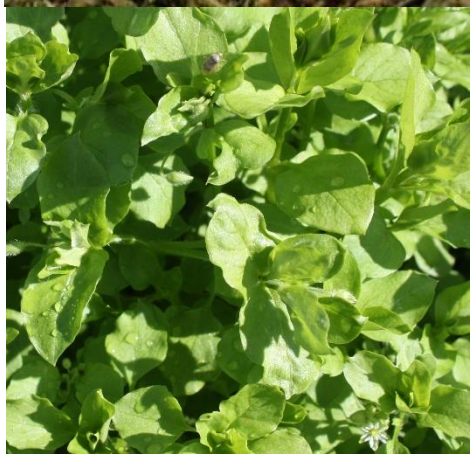

Ratkaisuehdotuksia

- Pidämme **marjalain kehittämistä yhä ensisijaisena vaihtoehtona** työsuhteessa toimimiselle
- Ala on poikkeuksellinen: keruu tapahtuu muiden omistamalla alueella, satoon ei voida vaikuttaa tuotantopanoksilla, keruupaikkaa ei voi ennakkoon määritellä ja työajan valvonta on haastavaa
- Pystytäänkö kehittämään uusi maahantuloinstrumentti, ”**marjanpoimijaviisumi**”?
- Yhtenä marjalain heikkoutena oli tiedonkulun hitaus tai jopa katkeaminen. Jatkossa **nopea tiedonkulku on varmistettava** ja viranomaisten on pystyttävä puuttumaan väärinkäytöksiin.
- Marjalaki jää toistaiseksi sellaisenaan voimaan. On **selkeytettävä kriteerejä ja ohjeistusta**, milloin toimitaan marjalain mukaan, milloin poiminta on itsenäistä ja milloin se rinnastetaan työsuhteeseen
- **Alan itsesääntely ja vastuullisuustyö** viranomaisvalvonnan rinnalla
- **Kausityömallissa ehdotamme**, että kausityötekijöiden **sivukulut** tulisi poistaa maksimissaan 90 päiväksi tulevilta kausityöntekijöiltä.

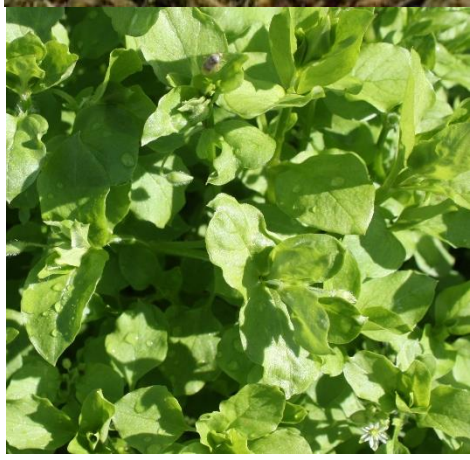

Lopuksi

- Luonnontuotealallamme on **valtava potentiaali**
- **Viennin kehittämisessä** sen rooli on merkittävä (elintarvikkeet, kosmetiikka, lääkkeet ym.)
- Marjojen lisäksi on huomioitava **myös muut keruutuotteet** ja lainsäädännön vaikutukset keruutoimintaan
- Haluammeko jatkojalostusteollisuutemme joutuvan turvautumaan **tuontiraaka-aineisiin**, joiden keruun **vastuullisuus** on kyseenalaista?
- **Poimijoiden näkökulmaa** ei ole kuultu tarpeeksi
- **Talouskasvua lisää tuottavan toiminnan esteiden poistaminen, ei byrokratian lisääminen**
  - lainsäätäjillä on iso vastuu!

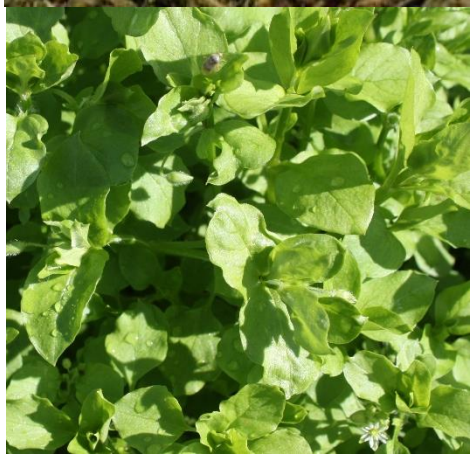

Kiitos!

Birgitta Partanen
Toiminnanjohtaja
birgitta.partanen@arktisetaromit.fi
040 580 1186

Arktiset Aromit ry

Kauppakatu 20

89600 SUOMUSSALMI

www.arktisetaromit.fi

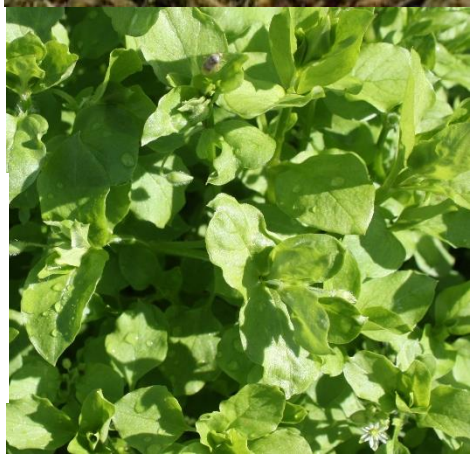

Arktiset Aromit ry – yli 30 vuotta yhteistyötä luonnontuotealan hyväksi

Maa- ja metsätalous-ministeriö